

І.Ю. Чумакова, канд. екон. наук, доц. (ДННУ «АФУ», Київ)

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ У ЗАПОБІГАННІ РИЗИКАМ КОРУПЦІЇ У СЕКТОРІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

Останніми роками важливість ефективного управління у секторі державних фінансів отримала значну суспільну і регулюючу увагу. Важливою частиною корпоративного управління будь-якого господарюючого суб'єкта є його функція внутрішнього аудиту. У той же час, спостерігається значне занепокоєння громадськості з приводу рівня корупції в організаціях державного сектору. За даними нещодавно опублікованого дослідження неурядової організації Transparency International, Україна перебуває у групі країн, для якої є характерним високий корупційний ризик, особливо для діяльності державних установ та їх посадових осіб.

Корупція найчастіше визначається як зловживання довіреними повноваженнями (державною владою або службовим становищем посадової особи) з метою особистої вигоди і може відбуватися у різних формах та мати широкий спектр незаконних дій. Завдяки чому корупція завдає величезної шкоди державним установам, починаючи від фінансових втрат до втрати ефективності їх діяльності і, як наслідок – якості послуг, що надаються установами, довіри з боку громадян-споживачів цих послуг, та інших зацікавлених осіб.

Корупція розквітає, коли управління є недосконалим, неналежна підзвітність посадових осіб, що приймають рішення, неефективна система внутрішнього контролю та відсутня прозорість у діяльності установ щодо використання державних коштів та/або майна. У цьому зв'язку ефективна діяльність з внутрішнього аудиту може бути надзвичайно корисною у сфері просування належного управління та запобігання ризикам корупції у секторі державних фінансів.

Одним з найбільш важливих аспектів ролі внутрішнього аудиту у цьому напрямі є надання гарантій (обґрунтованої впевненості) щодо зміцнення державних установ, які є елементами національної системи доброчесності. Адже, державна установа, у межах своїх статутних повноважень, має підтримувати національну систему доброчесності, як стовпи, що підтримують дах будівлі.

Беручи до уваги, що набагато краще запобігти корупційним проявам, ніж їх виявити, участь внутрішнього аудиту у боротьбі з

корупцією повинна бути багатогранною. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (стандарти) Інституту внутрішніх аудиторів (ІВА) у загальних рисах розкривають питання ролі внутрішнього аудитора у виявленні, попередженні та моніторингу ризиків шахрайства та їх врахуванні при проведенні аудиторських перевірок і розслідувань.

Багато видів корупції аналогічні шахрайству, що здійснюється посадовою особою (посадовому шахрайству), і відносяться до категорії білокомірцевих злочинів, що характеризуються відсутністю або незначною кількістю наявних доказів у офіційних записах та фінансовій звітності. З огляду на це, внутрішні аудитори можуть лише вказати на сприятливі умови для корупції в організації та на можливі корупційні трансакції.

Стандарти ІВА, що стосуються зазначених питань, вимагають, щоб керівники внутрішнього аудиту включали інформацію щодо суттєвих ризиків та питань контролю, зокрема ризиків корупції і шахрайства, в періодичні звіти для вищого керівництва і виконавчого менеджменту. І хоча останні є відповідальними за стримування корупції, коли мова йтиме про корупційний ризик, часто це є спільною відповідальністю внутрішнього аудиту і керівництва організації. Найвищу ступінь відповідальності за запобігання та виявлення посадових шахрайств мають внутрішні аудитори у тих організаціях, де спостерігається дефіцит другої лінії оборони (тобто функцій управління ризиками та комплаєнсу (відповідності законодавству)).

З огляду на «незрілість» функцій внутрішнього аудиту, запровадження якої у секторі управління державними фінансами України відбулося не так давно, до відповідальності вітчизняних внутрішніх аудиторів належатиме здійснення функцій запобігання та виявлення корупційних проявів, тобто проведення розслідувань підозр щодо таких проявів задля полегшення оцінки ризиків корупції, моніторингу інформаторів «гарячої лінії», аудиту управлінських антикорупційних контролів (внутрішньофірмових контрольних процедур), а також забезпечення навчання персоналу державної установи задля підвищення їх обізнаності щодо корупції. Зважаючи на значний розрив, що має місце у вітчизняних державних внутрішніх аудиторів між їх навичками і дійсним станом справ щодо корупційного ризику, що вони повинні отримувати постійну регулярну підготовку з цих питань, щоб мати достатні знання про червоні прапорці корупції у державних установах і відповідати вимогам стандартів.